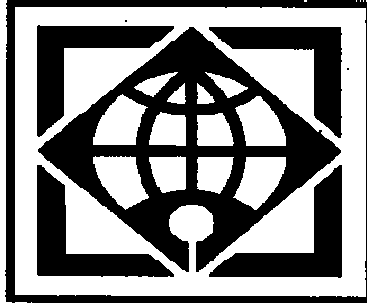

وزارت علوم تحقیقات و فناوری
دانشگاه بین‌المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

موانع و محدودیت‌های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

استاد راهنما:

دکتر محمد علی بابایی

استاد مشاور:

دکتر محسن عینی

نگارنده:

علی نجیبیان

پاییز ۱۳۸۸

تقدیر و تشکر

به نام خدا

مرامنت از استاد بود که به تعلیم من استاد، استاد

هر چه بود، استاد آموخت مرا غیر یک نکته که ناکفته نهاد

قدر استاد نکوداستن حیف، استاد بمن یاد داد

پروردگار منان را شاکرم که همواره در زندگی بختی مرا از عنایت لایزال خود محروم نساخت و تنها یار مگر و پشتیبان واقعی من بوده است. بر خود واجب می دانم تا مراتب سپاس را از بزرگوارانی به جا آورم که اگر الطافشان نبود هرگز این پژوهش به پایان نمی رسید. از استاد ارجمندم جناب آقای دکتر بابایی به خاطر راهنمایی های متین، ارزنده و پربارشان که همواره روشن کننده ی مسیر این پژوهش بود کمال تشکر را دارم.

استاد عزیز و ارجمندم جناب آقای دکتر عینی که با پیشنهادات سازنده، رہنمون و مشاور من در این پایان نامه بودند از ایشان سپاسگزارم. سپاسگزار جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی می باشم که همواره در تمام بخلات ما از راهنمایی های پربارشان بی نصیب ننمودند. از زحمات بی شائبه جناب آقای دکتر البرزی که در این تحقیق یاری گرامی این حقیر بوده اند صمیمانه سپاسگزارم.

علی نجیبیان

پاییز ۱۳۸۸

ادا
'

«... وقل رب ارحمهما كما ربياني صغيرا»

«... و بگو پروردگار اچنانکه پدر و مادر مرا از کودکی به مهربانی پروراند تو در حق آنها رحمت و مهربانی فرما»

سوره الاسراء آیه ۲۴

چکیده

پیشگیری وضعی به عنوان یکی از انواع روش های پیشگیری، مجموعه تدابیر و روش های کاهش یا حذف فرصت های ارتکاب جرم است که ریشه در ناکارآمدی پیشگیری اجتماعی دارد. این نوع از پیشگیری اقدام به کاستن زمینه های مساعد بزه زا و ایجاد مانع در مسیر ارتکاب جرم نموده و از سوی دیگر، افزایش هزینه های ارتکاب جرم را از طریق تهدید به مجازات و احتمال کشف بزه و دستگیری بزهکار می نماید. این نوع پیشگیری، هرچند فرایند گذار از اندیشه به عمل را با مانع مواجه می کند ولی خود با موانع و محدودیت هایی روبه رو است که این موانع و محدودیتها کارایی آن را کم رنگ نموده است. تحمیل هزینه و مسئولیت برای بزه دیدگان بدین معنا که افراد جامعه مجبور می شوند تدابیر پیشگیری وضعی را با هزینه و مسئولیت خود به کار بندند و به دیگر علل ارتکاب جرم توجهی ننمایند، ایجاد ترس از جرم به ویژه در افراد سالخورده و انزوای کامل آنان و همچنین استرس، اضطراب و ترس سایر مردم در خصوص افراد ضعیف، ترسو و ناتوان و یا جابه جایی جرم که سبب می شود عمل مجرمانه در زمان، مکان، شگرد و نوع جرم خاص دیگری ظهور پیدا نماید، به علاوه ملاحظات حقوق بشری از این محدودیت ها و موانع محسوب می گردد که بررسی ابعاد آن موضوع این پژوهش است.

واژگان کلیدی: پیشگیری از ارتکاب جرم، پیشگیری وضعی، موانع و محدودیت های

پیشگیری وضعی، حقوق بشر

چکیده

فهرست	صفحه
.....	۱
.....	۱
.....	۷
.....	۷
.....	۷
.....	۱۲
.....	۱۸
.....	۲۴
.....	۲۴
.....	۲۶
.....	۳۲
.....	۳۳
.....	۳۹
.....	۴۰

مبحث سوم: اهداف پیشگیری وضعی ۴۷

گفتار نخست: دشوار نمودن وقوع جرم ۴۸

الف- مصونیت بخشی به آماج ها ۴۹

ب- کنترل دسترسی ۵۰

ج- منحرف نمودن بزهکاران ۵۲

د- کنترل تسهیل کننده ها ۵۴

ه- کنترل نمایشگرهای ورودی و خروجی ۵۷

و- مراقبت و نظارت رسمی ۵۹

ز- مراقبت و نظارت توسط کارکنان ۶۲

ح- مراقبت و نظارت طبیعی ۶۴

گفتار دوم: انگیزه زدایی ۶۶

مبحث چهارم: ابعاد مثبت و منفی پیشگیری وضعی ۶۹

گفتار نخست: ابعاد مثبت پیشگیری وضعی از جرم ۶۹

الف- به کارگیری بخش خصوصی و استفاده از تجارب آن ها و کم نمودن هزینه های پیشگیری ۶۹

ب- استفاده از فناوری های نوین در جهت هم گرایی دولت ها ۷۱

ج- اثرات مثبت جابه جایی ۷۱

۷۴	.....د- انتشار منافع
۸۲	.....ه- انطباق پذیری
۸۳	.....گفتار دوم: ابعاد منفی پیشگیری وضعی
۸۳	.....الف- علمی نبودن تحقیقات در پیشگیری وضعی
۸۵	.....ب- نتایج مبهم و غیر قابل پیش بینی پیشگیری وضعی
۹۱	.....فصل دوم: تحلیل چالش های پیشگیری وضعی
۹۱	.....مبحث نخست: محدودیت ها از نظر مبانی
۹۱	.....گفتار نخست: ایجاد تزلزل در مبانی جرم شناسی
۹۲	.....گفتار دوم: مقابلهٔ محافظه کارانه با جرم
۹۴	.....گفتار سوم: فقدان مبانی نظری مستحکم
۹۶	.....مبحث دوم: محدودیت ها از نظر گستره
۹۶	.....گفتار نخست: ایراد عدم شمول جرایم غیر عمدی
۱۰۰	.....گفتار دوم: ایراد فرصت مدار بودن این پیشگیری
۱۰۵	.....گفتار سوم: محدودیت در شمول آماج ها
۱۰۸	.....گفتار چهارم: محدودیت در شمول بزهکاران
۱۱۰	.....الف: بزهکاران نابخرد

ب: بزهکاران بس خردمند	۱۱۱
مبحث سوم: ایراد جابه جایی بزهکاری	۱۲۰
مبحث چهارم: ایرادات ناشی از مقوله های حقوق بشری	۱۳۵
گفتار اول: نقض حریم خصوصی و حق خلوت	۱۳۵
گفتار دوم: نقض آزادی های مدنی و ایجاد ترس از جرم در جامعه	۱۳۹
گفتار سوم: تجویز برخوردهای تبعیض آمیز	۱۵۳
نتیجه گیری و پیشنهادها	۱۶۳
فهرست منابع	۱۶۸
منابع فارسی	۱۶۸
منابع انگلیسی	۱۷۲

مقدمہ

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

مقدمه

بزهکاری به عنوان پدیده ای که با پیدایش جوامع بشری بوجود آمده، همواره امنیت و آرامش زندگی بشر را به خطر انداخته است. بشریت نیز در طول قرون مختلف در واکنش علیه این پدیده فراز و نشیب های فراوانی را داشته است.

در طول تاریخ زندگی انسان در کره زمین، جوامع بشری در برخورد با نقض هنجارهای اجتماعی واکنش های مختلفی داشته اند؛ رفتارهایی که الزام آور بوده و مورد حمایت شدید جامعه اند معمولاً با ضمانت اجرای مجازات مقابله می شود. این گونه رفتارها از یک منظر موضوع بحث پیشگیری نیز می باشند. با این حال برخی رفتارهای فاقد ضمانت اجرای کیفری نیز در راستای جلوگیری از وقوع بزهکاری قانونی مورد توجه واقع می شوند.

الف) جایگاه پیشگیری وضعی

پیشگیری وضعی در کنار شیوه های پیشگیری اجتماعی، در اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی مطرح، نظریه پردازی و به اجرا درآمد. اقدام های پیشگیرانه وضعی ناظر به اوضاع، احوال و

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

شرایطی است که مجرم را در آستانه ارتکاب جرم قرار می دهند. این اوضاع و احوال که در جرم شناسی وضعیت ماقبل بزهکاری یا وضعیت های پیش جنایی نام دارند، فرآیند گذار از اندیشه به عمل مجرمانه را تحریک یا تسهیل کرده و نقش تعیین کننده ای در آن ایفا می کنند. آن چه در شیوه های پیشگیری وضعی اعم از طراحی محیط ارتکاب جرم، تقویت موقعیت بزه دیدگان، حفاظت الکترونیکی از آماج ها و کنترل بزهکاران و سایر موارد را ایجاد می کند، گسترش بزهکاری علی رغم اعمال شیوه های پیشگیری در جوامع است. واضح است که راه کارهای پیشگیری از جرم هیچ کدام جزمی و دارای نتیجه قطعی نیستند؛ بنابراین همان گونه که پیشگیری اجتماعی پس از پیشگیری کیفری قوت گرفت، پیشگیری وضعی نیز می تواند در جهت کاهش التهاب شعله های بزهکاری در جوامع، تدابیر و راه کارهای خود را عرضه نماید.

ب) ضرورت و اهمیت پیشگیری

ضرورت و اهمیت بحث پیشگیری و به ویژه پیشگیری وضعی از یک سو بدان خاطر است که همواره پیشگیری نتایج مناسب تر و هزینه کمتری را برای جامعه به همراه داشته، بار کمتری را بر دوش افراد جامعه تحمیل می نماید و از سوی دیگر به واسطه استفاده روز افزون از چنین شیوه پیشگیری به خاطر بازدهی سریع تر آن، در کشور ما به ویژه از سوی مسئولان قضایی و نیروهای انتظامی توجه خاصی بدان شده که در صورت تبیین نشدن شایسته نقاط قوت و ضعف آن این تلاش ها نه تنها موثر و کارا نخواهد بود بلکه اثری معکوس را به دنبال خواهد داشت.

ج) هدف پژوهش

پژوهش حاضر از این جهت که معنی و مفهوم پیشگیری وضعی را در پرتوی محدودیتها و موانع آن بررسی نموده و تجربه های کشورهای دیگر را در این زمینه مورد توجه قرار می دهد، ضمن تاکید بر تدبیر پیشگیری از جرایم، موانع و محدودیت های آن را نیز مورد تحلیل قرار داده و

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

و اعمال بی چون و چرای این تدابیر پیشگیرانه را بدون مطالعه عواقب آن از سوی مقامات مسئول گوشزد می نماید. بدین ترتیب مهم ترین هدف پژوهش حاضر ارائه راه کارهایی عملی و کاربردی بی طرفانه در راستای استفاده از طرحی جامع برای پیشگیری از جرم است.

د) نکته:

ذکر این نکته ضروری به نظر می رسد که با توجه به این که عنوان پژوهش «موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از جرم» است، ممکن است این سوال مطرح شود که چرا در این راستا بحث از «ایرادات» به میان آمده است. به طور مثال عنوان فصل دوم و در باب تحلیل چالش های پیشگیری وضعی صحبت از ایراداتی همچون «عدم شمول جرایم غیر عمدی»، «فرصت مدار بودن پیشگیری وضعی» و یا «ایراد جابه جایی» شده است.

در پاسخ به این سوال می توان عنوان داشت که اولاً عنوان موانع و محدودیت ها، به یک معنا و مترادف یکدیگر آورده شده. دوم این که، زمانی که ما بحث از موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی می نماییم، جنبه عرفی و نظری آن به میان آمده و مقصود از آن طرح ایراداتی است که در این زمینه وارد شده است.

ه) سوال ها و فرضیه ها:

سوال اول:

آیا این نوع از پیشگیری از جرم منجر به بروز نوعی تبعیض در مقابل تهدید جرم نخواهد شد؟

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

سوال دوم:

آیا اثر پیشگیرانه این نوع پیشگیری دائمی است؟

سوال سوم:

آیا این نوع از پیشگیری با کرامت انسانی و حق خلوت افراد هماهنگی دارد یا خیر؟

فرضیه اول:

این نوع از پیشگیری امکان استفاده را برای طبقات ثروتمند تر جامعه بیشتر میسر ساخته اما طبقات ضعیف تر جامعه از امکانات این نوع پیشگیری کمتر بهره مند می شوند که نتیجه آن تبعیض در مقابل تهدید جرم است.

فرضیه دوم:

پیشگیری وضعی موجبات جابه جایی جرم از یک آماج به آماج دیگر یا از یک منطقه به منطقه دیگر را به دنبال دارد لذا یک اثر موقت دارد.

فرضیه سوم:

بدلیل تدابیر نظارتی این نوع پیشگیری و مداخله در حریم خصوصی و خلوت افراد، کرامت انسانی و موازین حقوق بشر در آن نادیده گرفته می شود.

(و) روش کار

روش کار نیز در این پژوهش علاوه بر بهره گیری از منابع مستقیم و غیر مستقیم مرتبط با موضوع اعم از داخلی و خارجی، مقالات و کتب تألیف یا ترجمه شده، استفاده از منابع غنی موجود در فضای اینترنت نیز می باشد که تا حد امکان سعی شده بر غنای این پژوهش بیافزاید. در

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

ارتباط با پیشینه پژوهشی در این زمینه و در ایران می توان به مقالات متعددی که در داخل و خارج به چاپ رسیده و در فهرست منابع بدان اشاره شده و مورد استفاده قرار گرفته اشاره نمود.^۱

ز) فرآیند تحقیق

پژوهش پیش رو در دو فصل تهیه شده است. در هر فصل، مبحث یا گفتار پس از طرح کلی موضوع مورد بحث و بیان دیدگاه های مختلف ارائه شده توسط اساتید و دانشمندان به تجزیه و تحلیل این دیدگاه و تأثیر آن ها پرداخته شده است. فصل نخست به تبیین جایگاه، مبانی نظری، اهداف و ابعاد پیشگیری وضعی از جرم می پردازد که خود از چهار مبحث تشکیل یافته است، در مبحث نخست به تبیین جایگاه پیشگیری وضعی پرداخته و آن را از لحاظ مفهوم و پیشینه مورد ارزیابی قرار داده ایم. در مبحث دوم مبانی نظری پیشگیری از جرم از لحاظ مبانی و نظریات مختلف مورد بحث قرار گرفته و در مبحث سوم اهداف این نوع از پیشگیری بیان شده است و نهایتاً در مبحث چهارم از این فصل به تجزیه و تحلیل لبعاد مثبت و منفی پیشگیری وضعی از جرم اشاره شده است.

در فصل دوم نیز به تحلیل چالش های پیشگیری از جرم پرداخته شده است که خود از چهار مبحث تشکیل یافته است. در مبحث نخست محدودیت های این نوع از پیشگیری از لحاظ مبانی مورد اشاره قرار گرفته و در مبحث دوم از لحاظ گستره این محدودیت ها مورد بحث قرار گرفته

۱- مقاله دکتر صفاری در مجله تحقیقات حقوقی با عنوان «انتقادات وارده بر پیشگیری وضعی» به سال ۱۳۸۱
- پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رضا پرویزی تحت عنوان «پیشگیری وضعی و نقش آن در پیشگیری از قتل» به سال ۱۳۸۱
مقاله «پیشگیری وضعی از جرم» اثر دنیس روزنهام و ترجمه رضا پرویزی در مجله قضایی و حقوقی دادگستری شماره ۳۲-
- پایان نامه تحت عنوان «پیشگیری وضعی از بزهکاری با نگاه به سیاست جنایی اسلام» در دوره دکتری دانشگاه تهران به سال ۱۳۸۵ به قلم آقای میر خلیلی
- مقاله «پیشگیری عادلانه از جرم» جناب استاد دکتر نجفی ابرندآبادی در مجموعه علوم جنایی در تجلیل از استاد دکتر آشوری، انتشارات سمت و ...

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

است. در مبحث سوم یکی از مهم ترین ایراداتی که بر این نوع از پیشگیری وارد شده و آن جابه جایی جرم است موضوع بحث بوده و در نهایت و در مبحث چهارم از فصل دوم به ایرادات حقوق بشری این نوع پیشگیری اشاره شده است.

در پایان نیز ضمن تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری از بحث به ارائه راهکارها و پیشنهادات در این مورد پرداخته ایم.

فصل تحت:

تیین جایگاه، مبانی نظری، اهداف

وابعاد مسکیری و وضعی از جرم

فصل نخست: تبیین جایگاه، مبانی نظری، اهداف و ابعاد پیشگیری وضعی

از جرم

بررسی و تبیین جایگاه و مبانی نظری پیشگیری کمک شایانی به درک هر چه بهتر ریشه های اصلی و مبانی اولیه آن خواهد نمود لذا در این فصل به بیان مقدماتی همچون مفهوم لغوی و اصطلاحی پیشگیری و مبانی اولیه پیشگیری وضعی پرداخته سپس اهداف و ابعاد مدنظر این نوع پیشگیری را بیان خواهیم نمود.

مبحث نخست: تبیین جایگاه پیشگیری وضعی

در این مبحث ابتدا به بیان مفهوم لغوی و اصطلاحی پیشگیری پرداخته و دامنه شمول پیشگیری وضعی را از زمان شکل گیری آن در وزارت کشور انگلستان به تفصیل بیان خواهیم نمود.

گفتار نخست: مفهوم پیشگیری

واژه پیشگیری معانی گوناگونی دارد. در فرهنگ معین و ذیل واژه پیشگیری کردن، معانی ای همچون «جلو رفتن» و «آگهی دادن» مورد اشاره قرار گرفته است.^۱ پیشگیری واژه ای عام و دارای دامنه شمول گسترده ای می باشد. از لحاظ لغوی پیشگیری در دو معنا به کار برده شده است؛ الف) جلوی چیزی را گرفتن و ب) هشدار دادن در مورد وقوع امری.^۲

بر همین اساس، علمای حقوق جزا و جرم شناسی دو مفهوم از پیشگیری را مورد توجه قرار داده و به تعریف و تبیین آن پرداخته اند. مفهوم موسع پیشگیری که مقصود از آن هر اقدامی

۱- ریموند گسن؛ جرم شناسی کاربردی؛ ترجمه مهدی کی نیا؛ انتشارات مترجم؛ چاپ اول؛ تهران ۱۳۷۰؛ ص ۱۳۳

۲- محمد معین؛ فرهنگ معین؛ انتشارات امیر کبیر؛ زیر عنوان واژه پیشگیری؛ ۱۳۶۰

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

است که در مقابل جرم و به منظور سد نمودن ارتکاب آن باشد و جرم را کاهش دهد. طبق این تعریف از پیشگیری می توان گفت مواردی همچون مجازات، ترمیم نمودن خسارت وارده بر مجنی علیه در فرآیند وقوع جرم و حتی فردی نمودن مجازات توسط قاضی نیز پیشگیری محسوب می شوند.

این برداشت و استنباط از پیشگیری نزد افرادی همچون آنریکو فری که از پیشگامان مکتب اثباتی می باشد، وجود داشته و در اصطلاحاتی همچون دفاع فردی و دفاع اجتماعی متبلور شده است.^۱ مقصود وی از این اصطلاحات همان اقدامات پیشگیرانه غیر کیفری است که جایگزین مجازات ها بوده و به عبارتی «هم عرض های کیفری» می باشند.

در مقابل مفهوم موسع پیشگیری، مفهوم مضیق پیشگیری قرار دارد که مقصود از آن مجموعه ابزار و وسایلی است که دولت برای مهار بهتر بزهکاری از دو طریق مورد استفاده قرار می دهد: الف) از طریق حذف یا محدود کردن عوامل جرم زا و ب) از طریق اعمال مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیطی، فیزیکی و محیط اجتماعی که به نوبه خود فرصت های مناسبی را برای ارتکاب جرم ایجاد می کنند.^۲

در مفهوم مضیق از پیشگیری، پیشگیری از تکرار جرم مدنظر نیست، بلکه مقصود مورد توجه قرار دادن وضعیت پیش جنایی و قبل از ارتکاب جرم است.^۳

۱- علی حسین نجفی ابرندآبادی؛ مباحثی در علوم جنایی؛ تقریرات درس جرم شناسی پیشگیری؛ دوره دکتری

دانشگاه تربیت مدرس به قلم محمد علی بابایی؛ ۱۳۷۹؛ ص ۷۴۲

۲- همان؛ ص ۷۵۰

۳- همان، ص ۷۵۲

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

از سوی دیگر، جرم شناسی از یک منظر به جرم شناسی نظری و جرم شناسی عملی یا کاربردی تقسیم می گردد.

جرم شناسی نظری در مقام تبیین و توضیح عمل مجرمانه، نحوه شکل گیری و تکوین جرم و فرآیند عمل جنایی بوده و خود به دو شاخه جرم شناسی کلان- که جرم را در دیدگاهی وسیع همچون جامعه، نظام اقتصادی یا فرهنگی بررسی می کند- و جرم شناسی خرد- که علل وقوع جرم را در سطح فردی و شخصی مورد ارزیابی قرار می دهد- تقسیم می گردد.

در مقابل جرم شناسی نظری، جرم شناسی عملی یا همان جرم شناسی کاربردی وجود دارد که عبارتست از مطالعه علمی کارآیی امکانات مبارزه با بزهکاری. این قسم از جرم شناسی خود به سه شاخه دیگر تقسیم می شود که عبارتند از:

- ۱) جرم شناسی حقوقی، که به مطالعه انتقادی از نهادها و ارگان های نظام کیفری می پردازد
- ۲) جرم شناسی بالینی، یا درمانگاهی که بر اساس مدل های معمول در پزشکی و با هدف جلوگیری از تکرار جرم شکل گرفته است.
- ۳) جرم شناسی پیشگیرانه: این شاخه از جرم شناسی کاربردی به مطالعه علمی کارآیی و امکانات پیشگیری از بزهکاری که ممکن است در سطوح مختلف یک جامعه به وقوع بپیوندد، می پردازد.

در جرم شناسی اخیر به منظور عقیم و متوقف نمودن جرم در آستانه ارتکاب یا در شرف ارتکاب جرم اقدام می شود. لذا پیشگیری و ارباب ناشی از اجرای مجازات و سیستم

موانع و محدودیت های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم

کیفری مدنظر نیست. در جرم شناسی «پیشگیرانه» هدف، پیشگیری غیر کیفری از وقوع جرم بوده و سعی در جلوگیری از وقوع جرم بدون توسل به تدابیر کیفری دارد.^۱

در جرم شناسی پیشگیرانه، و با مد نظر قرار دادن معیارهای مختلف، پیشگیری را به چند دسته تقسیم بندی کرده اند:

الف) پیشگیری عام و خاص: مقصود از پیشگیری عام سلسله اقداماتی است که علیه عوامل جرم زا به کار گرفته می شود. پیشگیری خاص نیز شامل یک سلسله عوامل برای جرم خاص است.

ب) پیشگیری بر اساس الگوی پزشکی: که مبتنی بر الگوهای معمول در پزشکی بوده و در سه سطح صورت می پذیرد. این سطوح عبارتند از پیشگیری اولیه که شامل اقداماتی می شود که جهت گیری آن بر هم زدن اوضاع و احوال جرم زا در محیط فیزیکی و اجتماعی است؛ پیشگیری ثانویه یا سطح دوم که عبارتست از مداخله در حالت های خطرناک که مشرف بر جرم می باشند؛ و پیشگیری ثالث یا سطح سوم که برای مهار آثار بحران و عملی شدن ارتکاب جرم، اعمال می شود.

پیشگیری های سطح اول و دوم در جرم شناسی های پیشگیرانه مورد بررسی قرار می گیرند حال آن که پیشگیری سطح سوم در جرم شناسی بالینی مورد ارزیابی قرار گرفته و ناظر به جلوگیری از تکرار جرم است.

ج) پیشگیری انفعالی و فعال: پیشگیری انفعالی در واقع نوعی هشدار و اخطار به جامعه برای جلوگیری از بزه دیده واقع شدن است؛ هشدار برای مصون سازی خود در مقابل خطرات

۱- همان؛ ص ۷۵۴